

42/2

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

BYTOM 661

1. Nazwa

ROZDZIELNIA PRĄDU
w zespole elektrowni Bobrek (Kraftwerk Bobrek), ob. EC Szombierki

2. Czas powstania

przed 1920 r.; ok. 1925 r.

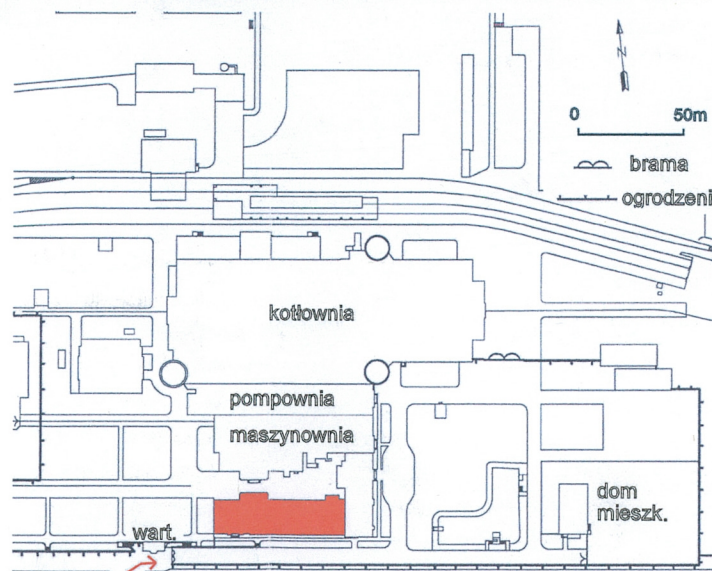
4. Adres

ul. Kosynierów
41-900 Bytom

nr ewidencyjny działki 1713/9

nr księgi wieczystej

11. Materiały graficzne

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie

powiat Bytom

gmina Bytom

6. Współrzędne geograficzne

N 50°20'40.08" E 18°53'10.11"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

Bobrek O/S

8. Właściciel i jego adres

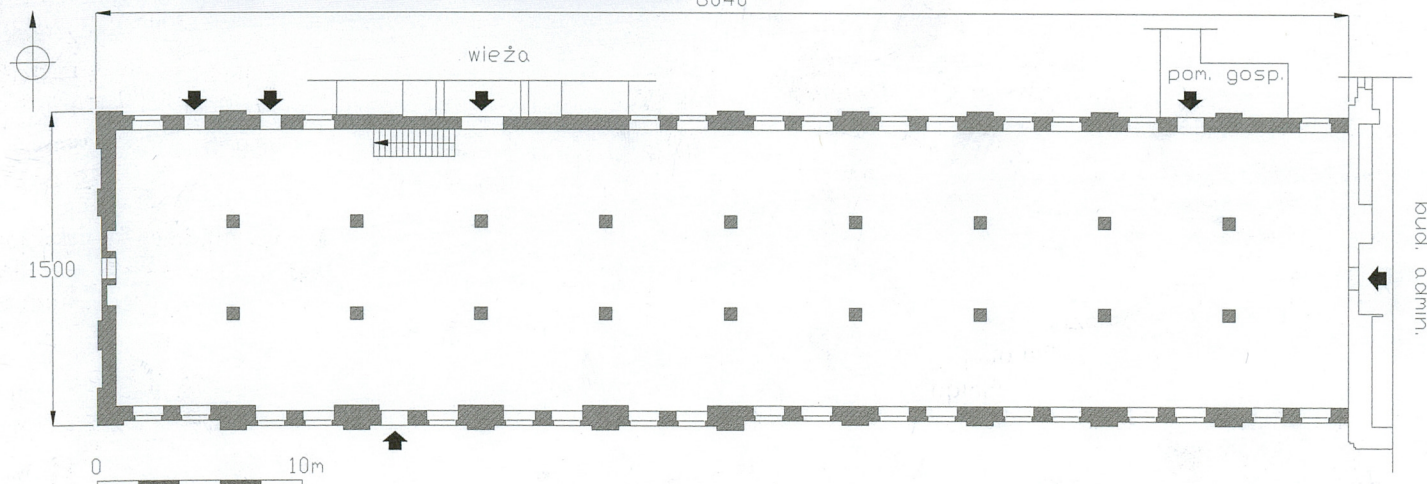
skarb państwa

9. Użytkownik i jego adres

Fortum Bytom S.A.
ul. Elektrownia 18
41-908 Bytom

10. Formy ochrony

A/388/13 z 14.01.2013

Budynek rozdzielni został wzniesiony jako jeden z pierwszych obiektów kompleksu elektrowni Bobrek (**przed 1920**). Autorami projektu budynku, podobnie jak całego zespołu, są architekci berlińscy, **Georg i Emil Zillmannowie**. Od początku obiekt pełnił funkcje rozdzielni prądu. Architekci przewidywali powiększenie budynku w trakcie eksploatacji już w pierwotnych planach z 1917 r. Prace przeprowadzono po 1925 r. Nastąpiło wtedy częściowe podwyższenie budynku w czterech przęsłach zach., które uzyskały również nowy, mansardowy dach. Budowla o cechach modernistycznych i formie typowej dla twórczości Zillmannów (modułowość, rytmiczne podziały ramowe z lizenami i pilastrami w wielkim porządku, kostkowe gzymsy, monumentalność, prostota i kubiczność brył, ceglana licówka).

SYTUACJA. Zespół dzisiejszej elektrociepłowni Szombierki (d. elektrowni Bobrek) znajduje się w granicach miasta Bytomia, w dzielnicy Bobrek, na granicy z Szombierkami i Karbem.

Opisywany obiekt stanowi element kompleksu ośmiu, połączonych ze sobą budynków wchodzących w skład elektrociepłowni i jest jego najbardziej na pd. wysuniętą częścią. Wydłużony budynek rozciąga się równoleżnikowo a wzdłuż jego pd. elewacji przebiega główna droga dojazdowa prowadząca na teren zespołu – dzisiejsza ul. Kosynierów. Budynek rozdzielni sytuuje się równolegle do budynku maszynowni a łącznik między oboma budynkami tworzy od strony wsch. prostopadły budynek zarządu, od zach. – kwadratowa wieża wodna. Przestrzeń między budynkami wypełnia niewielki, nieregularny w kształcie dziedziniec zamkniętych z trzech stron, dostępny przez sklepiony przejazd w przyziemiu wieży wodnej.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. *Ściany zewnętrzne* murowane z cegły pełnej, licowane cegłą okładzinówką w wątku główkowym, od wewnątrz tynkowane; detal ceramiczny, w postaci podziałów ramowych ze zdwojonymi pilastrami i pojedynczymi lizenami w wielkim porządku i z odcinkami gzymsów kostkowych.

Ściany wewnętrzne murowane z cegły pełnej, tynkowane.

Sklepienia i stropy. W przyziemiu zróżnicowane stropy żelbetowe na stalowych dwuteownikach i podciągach żelbetowych, wsparte przez masywne czworoboczne filary; między pierwszym i drugim piętrzem strop z prostokątnymi otworami pośrodku – rodzaj szerokiej galerii – w postaci żelbetowej płyty opartej na stalowych belkach i filarach przyściennych; otwory w stropie ujęte balustradami z prętów metalowych. Trzecia kondygnacja nakryta żelbetowym sklepieniem kolebkowym o przekroju odcinkowym, wzmocnionym żebrami.

Wieżba dachowa. Wieżba dachowa o konstrukcji drewnianej, nieudostępniona.

Pokrycie dachowe. Dach kryty ceramicznie, dachówką karpiówką podwójnie w koronkę.

Posadzki i podłogi. W przyziemiu i na piętrze posadzki z płytek 6-bocznych terakotowych w kolorze czerwonym, wyżej cementowe prostokątne płytki, oprócz wymienionych, na wszystkich kondygnacjach występują posadzki betonowe wylewane.

Schody. *Schody wewnętrzne.* Klatka schodowa żelbetowa, schody na pierwsze piętro (poziom wyłączników mocy) trzybiegowe łamane ze spocznikami, na drugie piętro (poziom podsystemów szynowych) – wachlarzowe; biegi schodowe ujęte balustradami z prętów metalowych.

Otwory. *Otwory okienne.* Otwory okienne dłuższych elewacji ujednolicone w kondygnacjach, w regularnym, rytmicznym, parzystym układzie; otwory stopniowo zwiększają wymiary – w przyziemiu najmniejsze, ku górze coraz większe i smuklejsze; widoczna różnica w proporcjach i wymiarach otworów trzeciej kondygnacji w elewacjach pd. i pn. – w elewacji frontowej są one znacznie większe i smuklejsze, niż w elewacji przeciwległej. Stolarka okienna oryginalna; okna drewniane, krosnowe, dwuskrzydłowe, z profilowanym ślaniem przechodzącym w krzyżu pozornym, dzielone szczeblinami krzyżowymi w podślaniu i pionowymi szczeblinami pojedynczymi w nadślaniu. Odmienny typ otworów zastosowano elewacji zach. – początkowo przepruwały ją cztery osie otworów analogicznych jak w pozostałych elewacjach, po przebudowie zrezygnowano z pierwotnych otworów na rzecz trzech kondygnacji małych smukłych okienek, skupionych w części środkowej elewacji; takie same okienka znalazły się w dolnej kondygnacji szczytu wieńczącego elewację, w górnej kondygnacji szczytu umieszczono osiowe okienko półokrągłe; okna drewniane jednoskrzydłowe, dzielone szczeblinami krzyżowymi.

14. Kubatura 14 040 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 1 560 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne rozdzielnia prądu	17. Użytkowanie obecne nie użytkowany
18. Stan zachowania <i>Przeprowadzone prace remontowe:</i> brak danych o remontach przeprowadzonych w obiekcie po II wojnie światowej; wnętrza przekształcone, dostosowane do wprowadzanych w trakcie eksploatacji zmian w technologii i modernizowane wraz z rozwojem technologicznym (1969 r. – przekształcenie elektrowni kondensacyjnej w elektrociepłownię). <i>Stan zachowania:</i> Obiekt nie użytkowany, zamknięty i zabezpieczony przed dostępem osób niepowołanych. Zachowane: rzut i bryła budynku w stanie z czasów przebudowy, przeprowadzonej po 1925 r.; elewacje zachowały kompozycję oraz wystrój architektoniczny, przy czym elewacja zach. prezentuje stan z okresu po przebudowie jw.; drobne zmiany zaszły w układzie zewnętrznych otworów drzwiowych i okiennych (zamurowanie dwóch otworów drzwiowych elewacji pd. oraz okienek w przyziemiu elewacji zach.); <i>ściany zewnętrzne:</i> w stanie zadowalającym; elewacje zanieczyszczone; <i>otwory okienne:</i> w przeważającej większości zachowane w oryginalnej formie, z częściowo zachowaną oryginalną stolarką; zły stan stolarki okiennej i drzwiowej; <i>sklepienia i stropy:</i> częściowo przekształcone; stan zadowalający; <i>dach</i> w stanie niedostatecznym – liczne ubytki w pokryciu dachowym; <i>wnętrza</i> znacznie przekształcone, zaniedbane, częściowo zdewastowane;		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie Budynek od kilku lat nie jest użytkowany i to stanowi największe zagrożenie dla jego przyszłości, brak jest również koncepcji jego zagospodarowania w związku z czym obiekt ulega powolnej destrukcji, co znajduje potwierdzenie w pogarszającym się stanie dachu. Postulowane prace: <ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowanie koncepcji zagospodarowania obiektu w powiązaniu funkcjonalnym z pozostałą zabudową kompleksu zabytkowej elektrowni; ▪ zabezpieczenie, a w przyszłości remont dachu; ▪ remont i oczyszczenie elewacji oraz remont stolarki; 	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum UM Bytomia – komplet akt dotyczących elektrowni Bobrek obejmujących lata 1917–1942, sygn. 118–170 [budynek uwzględniony na planach sytuacyjnych zespołu z różnych lat]

23. Bibliografia

Schaffgotsch Werks-Zeitung. Gräfliche Schaffgotsch'sche Werke G.m.b.H. Gleiwitz., Gleiwitz 1933, Jg. 1 (1933) – Jg. 8 (1940), passim

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

Beuthen O/S. Galerie schlesischer Städte., Berlin 1925 (fot. na wklejce)

Internet:

<http://www.ecszombierki.pl/index.php?>

http://www.bytom.webd.pl/index.php?menu=bytom&podstrona=szombierki_elekrownia

http://freba.one.pl/elektrownia_szombierki

<http://www.mmsilesia.pl/239367/2008/2/10/elektrownia-szombierki-magia-energii-zdjecia?category=kultura>

<http://galeria-zdjec.pl/relacja-foto-dej-2.html>

<http://www.ecszombierki.pl/prezentacja-miejsca.html>

http://fotopolska.eu/Bytom/b763,Elektrociepownia_Szombierki.html

21. Uwagi

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

tekst PDZ ALMA 20.09.2011

plany, rysunki PDZ ALMA 20.09.2011

fotografie PDZ ALMA 20.09.2011

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

26. Załączniki

- * wkładka nr 1: cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;
- * wkładka nr 2: zdjęcia;
- * wkładka nr 3: zdjęcia; archiwalia: fotografie arch. z lat ok. 1920 i 20/30 XX w. [za <http://www.ecszombierki.pl/index.php>] oraz plany archiwalne [Arch. UM w Bytomiu]; mapa orientacyjna; mapka orientacyjna

1. Miejscowość	BYTOM	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres ROZDZIELNIA PRĄDU w zespole elektrociepłowni Bobrek (ob. elektrociepłownia Szombierki) ul. Kosynierów	6. Zawartość wkładki cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;
2. Gmina	Bytom		
3. Powiat	Bytom		
4. Województwo	śląskie		

Otworki drzwiowe zewnętrzne. Główne wejście do budynku znajduje się w sklepionym przejeździe w przyziemiu wieży wodnej, który łączy ze sobą elewacje rozdzielni prądu i maszynowni; drzwi drewniane dwuskrzydłowe ramowo-płycinowe, przeszklone w górnych płycinach wypełniają otwór drzwiowy o proporcjach kwadratu. Oprócz wejścia głównego do budynku wiodą jeszcze trzy zewnętrzne otworki drzwiowe, wszystkie ułożone w części zach. budynku: jeden w elewacji pd. oraz dwa w pn.; otworki prostokątne o różnych proporcjach, z zachowaną oryginalną stolarką – drzwi jednoskrzydłowe ramowo-płycinowe z nadświetlem dzielonym pionowymi szprosami, górne płyciny skrzydeł przeszklone, ze szczelinami krzyżowymi.

Otworki drzwiowe wewnętrzne. Wnętrza przekształcone, w większości ze zmienionymi otworami, w halach produkcyjnych stanowią je duże prostokątne przejścia o zmiennych proporcjach i wymiarach, pozbawione stolarki; mniejsze pomieszczenia nieprodukcyjne z prostokątnymi przysadzistymi otworami, w których jednoskrzydłowe drzwi ramowo-płycinowe.

RZUT. Budynek założony na regularnym rzucie wydłużonego w osi wsch.-zach. prostokąta. Rozdzielnia elewacją wsch. styka się z prostopadłym do niej budynkiem administracyjnym. Natomiast od strony zach. „spina” ją z pozostałymi zabudowaniami zespołu wieża wodna, która stanowi łącznik między korpusami rozdzielni i maszynowni.

BRYŁA. Obiekt włączony w kompleks zabudowy, połączonych ze sobą, zróżnicowanych funkcjonalnie budynków elektrowni. Bezpośrednio połączony z budynkiem administracyjnym od wsch. i z wieżą wodną – od pn.-zach. a pośrednio, przez łącznik, jaki stanowi wieża – z maszynownią. Wraz z wymienionymi budynkami tworzy zwartą zabudowę na rzucie czworoboku, otaczającą niewielki wewnętrzny, nieregularny dziedziniec, dostępny przez przejazd w przyziemiu wieży. Budynek rozdzielni trzykondygnacyjny, rozciągnięty wzdłuż osi wsch.-zach., nakryty w korpusie dachem dwuspadowym. Nad nieco wyższą, czteroprzęsłową, przebudowaną częścią zach., wyodrębnioną z elewacji w formie nieznacznego pseudoryzalitu, wznosi się wyniosły czterospadowy dach mansardowy.

ELEWACJE. Elewacje budynku z okładziną z cegły licówki w wątku główkowym; elewacje skomponowane przez addycję powtarzalnych dwuosiowych modułów – przeszłę; przeszłę ograniczone zdwojonymi pilastrami w wielkim porządku; każdy z modułów dwuosiowy, z ujednoliconymi w kondygnacjach otworami okiennymi, z których górne największe i najbardziej smukłe; otworki ujęte wewnątrz

modułów prostymi podziałami ramowymi, z pilastrami rozdzielającymi osie (w górnych kondygnacjach – w wielkim porządku) i wysuniętymi z lica ściany częściami cokołowymi i podgzymsowymi, które ozdobione odcinkami prostych geometrycznych fryzów kostkowych; czteroosiowa podwyższona część budynków nadmurowana ślepymi ściankami, zachowującymi artykulację elewacji.

Elewacja pd. – 20-osiowa, 10-przęsłowa; cztery przeszły zach., począwszy od drugiego, podwyższone, nakryte odrębnym dachem; w elewacji pierwotnie trzy otworki drzwiowe – skrajne rozmieszczone symetrycznie po bokach, środkowy, przesunięty od osi środkowej ku wsch.; obecnie zachowany tylko otwór zach. **Elewacja pn.** – podobnie jak przeciwnie 20-osiowa i 10-przęsłowa; do trzeciego i czwartego przeszły zach. dostawiona wieża ciśnieniowa ze sklepionym przejazdem w przyziemiu, w którym główne wejście do budynku; wieża stanowi łącznik z budynkiem maszynowni; w dwóch ostatnich przeszłach zach. znajdują się jeszcze dwa zewnętrzne otworki drzwiowe. **Elewacja zach.** – przekształcona po podwyższeniu czterech przeszł części zach. budynku; pierwotnie 4-osiowa, z podziałami i otworami okiennymi analogicznymi jak w dłuższych elewacjach; obecnie 3-osiowa, przepruta w trzech kondygnacjach korpusu małymi okienkami (okienka przyziemia częściowo zamurowane), skupionymi w części środkowej elewacji, ujęta w masywne pilastry narożne i w wewnętrzne podziały ramowe w wielkim porządku, zwieńczona wyodrębnionym profilowanym gzymsem szczytem; szczyt dwukondygnacyjny z trzema prostokątnymi okienkami w osiach, nad którymi środkowe okno półkoliste.

WNĘTRZE. Wnętrza rozdzielni przekształcone i dostosowane do zmian technologicznych jakie następowały na przestrzeni lat. Większą część budynku zajmują jednoprzestrzenne hale, o wnętrzach połączonych między kondygnacjami przez otworki w stropach, które przyjmują formę szerokich galerii; część wsch. budynku wydzielona na pomieszczenia nieprodukcyjne (pomocnicze, socjalne, administracyjne).

WYPOSAŻENIE. Brak elementów pierwotnego wyposażenia.

INSTALACJE: elektryczna, c.o., wod.-kan.

SPIS FOTOGRAFII

1. Widok rozdzielni i fragmentu zespołu od pd-zach., z wiaduktu kolejowego.
2. Droga dojazdowa, ul. Kosynierów, od zach.
3. Fragment elewacji pd. od wsch.
4. Fragment elewacji pd. od zach.
5. Elewacja zach. od pn.
6. Fragment elewacji pn. od zach.
7. Przejazd pod wieżą i wejście główne.
8. Wnętrze przyziemia.
9. Widok z drugiej na третią kondygnację.
10. Wnętrze trzeciej kondygnacji.
11. Arch. fot. zespołu z rozdzielnią przed rozbudową na pierwszym planie.
12. Arch. fot. zespołu z rozdzielnią przed rozbudową z lewej strony.
13. Fot. arch. – zespół w trakcie budowy.
14. Fot. arch. – zespół z rozdzielnią po przebudowie.
15. Fragment arch. planu sytuacyjnego z 1917 r.
16. Fragment arch. planu sytuacyjnego z 1937 r.

3.

2.

4.

1. Miejscowość BYTOM
2. Gmina Bytom
3. Powiat Bytom
4. Województwo śląskie

5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres

ROZDZIELNIA PRĄDU
w zespole elektrociepłowni Bobrek (ob. elektrociepłownia Szombierki)
ul. Kosynierów

6. Zawartość wkładki

zdjęcia; fot. arch. z ok. 1920 [za
<http://www.ecszombierki.pl/index.php>]

5.

6.

7.

8.

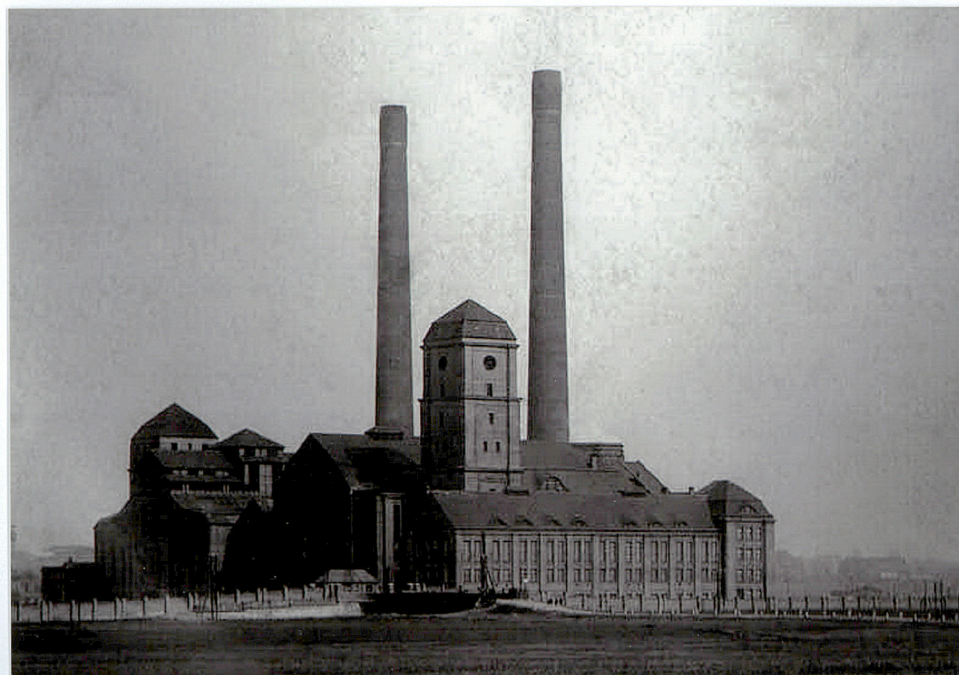
9.

10.

11.

1. Miejscowość BYTOM
2. Gmina Bytom
3. Powiat Bytom
4. Województwo śląskie

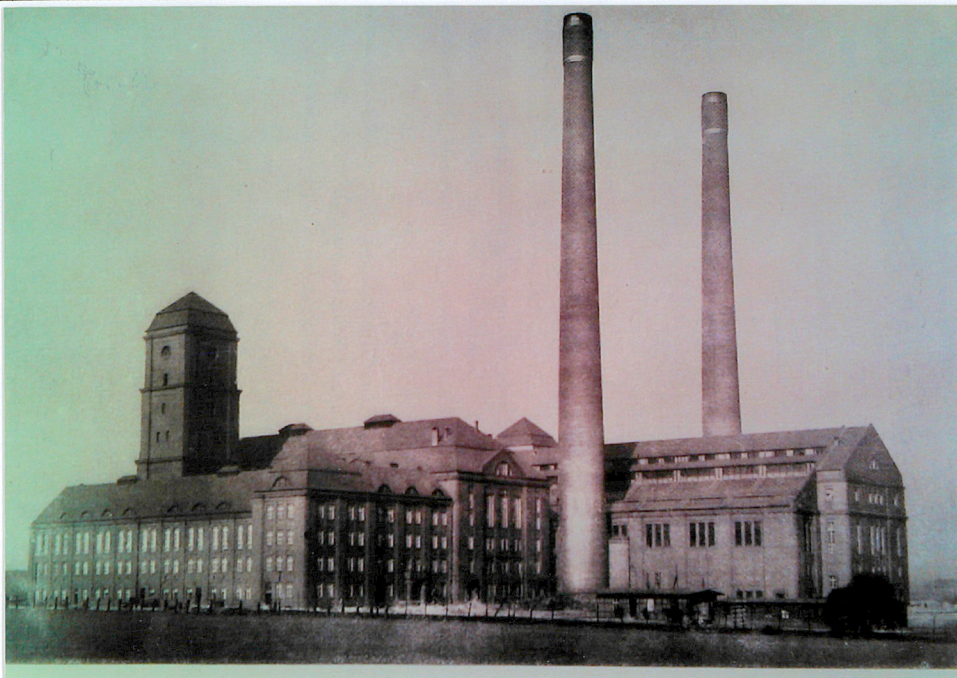
5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres

ROZDZIELNIA PRĄDU
w zespole elektrociepłowni Bobrek (ob. elektrociepłownia Szombierki)
ul. Kosynierów

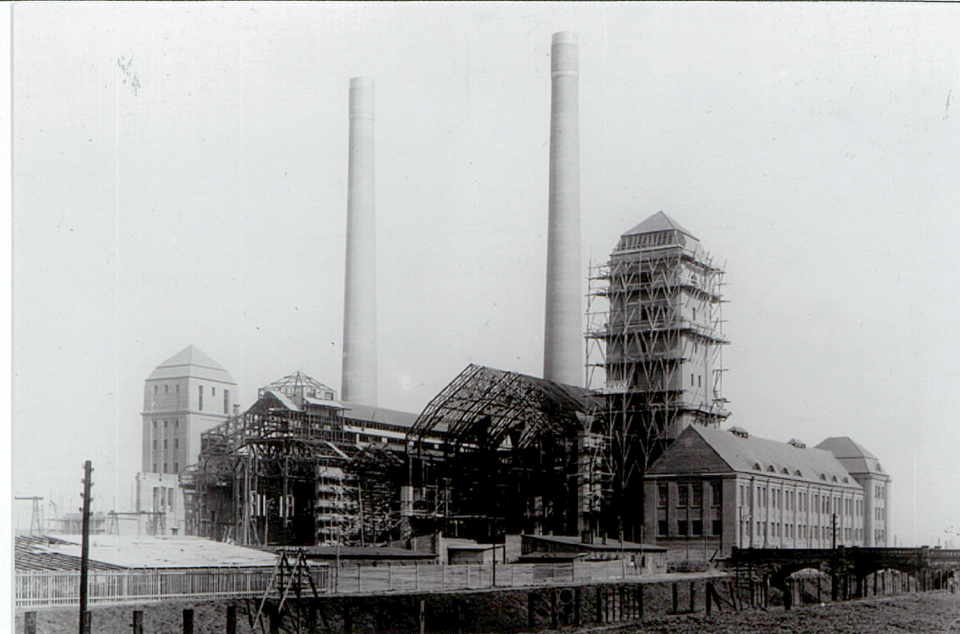
6. Zawartość wkładki

zdjęcia; archiwalia: fot. arch [za
<http://www.ecszombierki.pl/index.php>], plany [Arch. UM];
mapa orientacyjna;

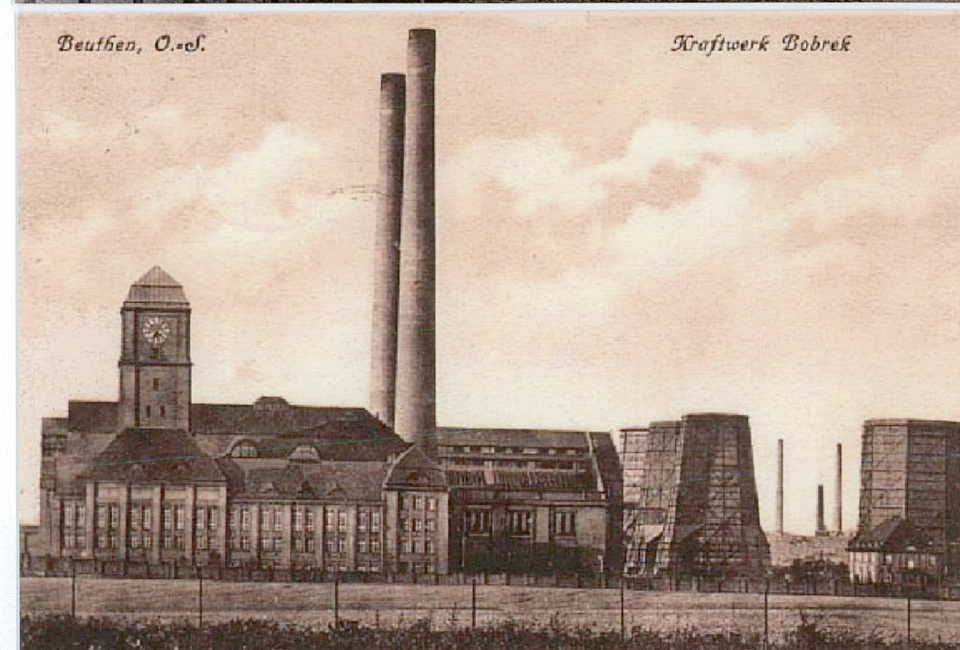
12.

13.

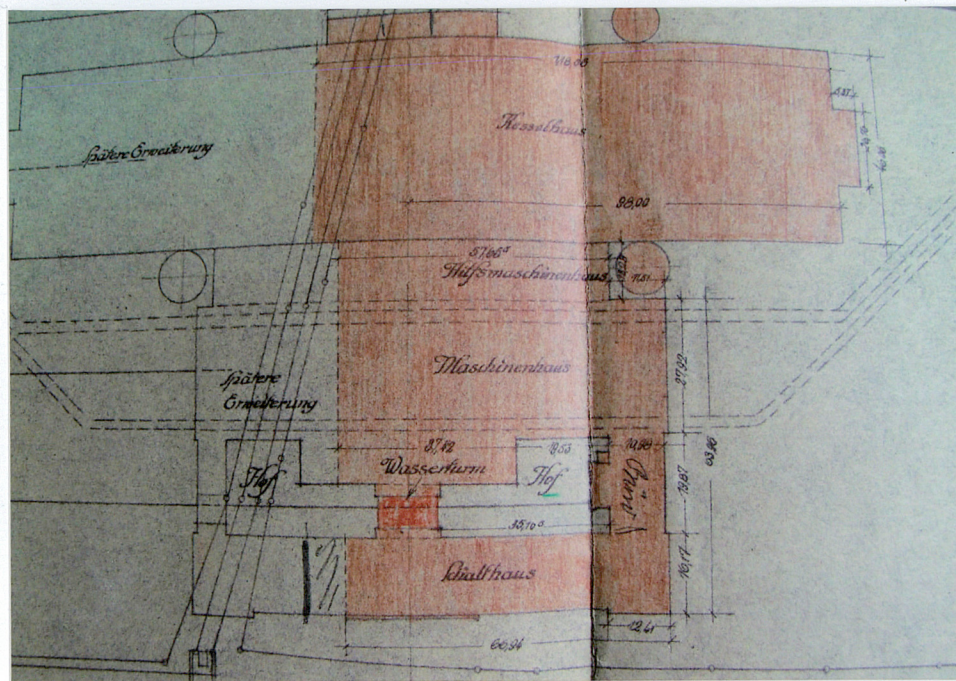

14.

15.

1917 r.

16.

1937 r.

